

уговора, осим у случајевима који су предвиђени законом. Један од таквих случајева је потреба за изменама и раскид уговора која је условљена нужношћу уношења исправки у планске задатке, на основу којих су закључени одговарајући уговори. С тим у вези се јавља питање о судбини грађанско-правних односа који су произишли из планских аката, као и који је привредни орган дужан сносити трошкове изазване изменом плана. Аутор указује да посебну тешкоћу у решавању овог питања условљава чињеница да законодавством није решено питање ових трошкова (тзв. трошкови планирања), истичући потребу да законодавац донесе одлуку по којој ће ови трошкови бити пренети на овај привредни орган који их је условио. Измене и раскид уговора о кооперативном снабдевању могу такође настати и на иницијативу главног лиферанта, с обзиром на измене у конструкцији основног производа. Питање накнаде трошкова у овом случају, пракса решава на тај начин што купац, који је отказао уговор, мора накнадити трошкове које је произвођач дотле имао.

При крају књиге аутор детаљно упознаје читаоце са проблемом одговорности за неиспуњење обавеза, посебно истичући значај принципа реалног испуњења обавезе. Неиспуњење обавезе, приликом кооперативног снабдевања, повлачи неиспуњење обавеза осталих коопераната и ствара могућност неизвршења планских задатака. Због тога се спровођење у живот принципа реалног испуњења обавеза врши уз помоћ низа мера а пре свега применом имовинских санкција кроз форму новчаних казни или накнаде штете. Аутор такође истиче да у извесним случајевима одговорност уговорних страна за неиспуњење обавеза може настати и без њихове кривице. Дужник ће одговорати и у случају ако лица, којима закон или сам дужник повере испуњење обавеза свесно или несмотрено изазову или не отклоне околност која испуњење чини немогућим.

Завршавајући своју књигу аутор у закључку се још једном залаже за правно регулисање односа у кооперативном снабдевању.

М. Којић

А. Б. Альтшулер, М. М. Богуславскиј, и др.: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВНЕШНЕЈ ТОРГОВЛИ СССР, Изд. Внешторгиздат, Москва, 1961, с. 510.

Ова књига, која је дело више аутора, врло исцрпно обрађује све односе у којима се могу налазити совјетске привредне организације и евентуално совјетски грађани у вршењу спољнотрговинске размене. Осим тога она детаљно упознаје са свим областима спољне трговине и начинима решења одређених послова користећи совјетску и међународну праксу. Кроз читаву књигу као основна нит провлачи се значај државног монопола у спољној трговини.

И поред тога што књига има 26 глава, ипак се по свом значају истичу три комплексна дела у којима се изражава целокупност спољне трговине СССР. Први део обухвата изворе права и опште појмове, спољнотрговинске уговоре и облике спољнотрговинске размене. Спољнотрговински транспорт и осигурање у спољној трговини претстављали би други део, а у трећем делу обухваћени су проблеми колизионих норми и арбитраже.

Код објашњавања организације спољне трговине СССР-а истиче се чињеница да у спољној трговини совјетска држава има монопол који је утврђен Одлуком савета народних комесара од 22. априла 1922. Спољнотрговинске послове могу обављати само за то посебно формиране савезне организације. Ове спољнотрговинске организације се не баве производњом робе

намењене извозу, већ ову робу добијају од својих партнера — организација које су на основу планских мера одређене да припреме робу за извоз. Планом извоза се утврђује само новчани обим извоза изражен у рубљама а не и у количини, облику, асортиману и квалитету робе. Приликом увоза спољнотрговинске организације раде на основу захтева организација-наручиоца. Организација-наручилац је одређена планом, којим се такође утврђује роба која ће бити увежена, одређена по номенклатури и количини.

Аутори истичу у књизи да се спољнотрговински односи развијају и стварају преко уговора чије закључење, мењање или престанак зависи од сагласности уговорних страна. Пошто је најчешћи облик спољнотрговинских односа купопродаја, то се и у спољнотрговинској размени најчешће закључују купопродајни уговори. Ови уговори се обавезно морају закључити у писменој форми. Уколико се споразум постигне путем телефона мора се писмено потврдити, јер у противном не ствара обавезу и може служити као доказно средство. Уговором се морају регулисати: рск отпреме, цена робе, квалитет и преглед квалитета робе, количине и асортиман робе, амбалажа, паковање и етикетирање, транспортни услови, осигурање и услови плаћања.

Совјетске спољнотрговинске организације приликом извоза робе у капиталистичке земље закључују уговоре са страним фирмама којима их овлашћују да могу искључиво продавати совјетску робу на одређеном тржишту. Често се практикује и продаја са правом првенства као и, када то услови захтевају, продаја преко заступника.

Аутори истичу да сем преко купопродаје робе Совјетски Савез развија спољнотрговинску размену и путем техничке сарадње, патентирања проналазака, продаја лиценци, ауторског права и туризма. Техничка сарадња се појављује у односима Совјетског савеза и других социјалистичких земаља, као и у односима са економски неразвијеним земљама. Аутори констатују да се овај облик спољнотрговинске размене све више развија и да се појављује у виду израде пројеката, комплетног снабдевања опремом и монтажом предузећа, слања совјетских стручњака на рад у иностранство и пријема страних стручњака на обучавање и усавршавање. Остали облици спољнотрговинске размене се, како то аутори истичу, све више развијају са успесима совјетске науке и технике и даљим развијањем међународних односа, што ствара тенденцију даљег развијања и проширивања спољнотрговинске размене Совјетског Савеза са другим земљама.

Истичући улогу транспорта у спољнотрговинској размени, аутори детаљно објашњавају услове и значај транспорта подвлачећи да се он јавља у облику железничког, поморског и ваздушног транспорта. Транспорт робе у спољнотрговинској размени одвија се на основу међународних споразума које је Совјетски Савез закључио са низом земаља, као и на основу одредаба међународних конвенција о превозу робе.

Осигурање такође игра врло значајну улогу у спољној трговини. Оно се јавља у виду осигурања транспорта, робе, осигурања за штету учињену трећим лицима, личног осигурања, осигурања за несрећне случајеве итд. Пошто је и осигурање у државном монополу и под непосредним руководством Министарства финансија врши се преко управе иностраног осигурања СССР-а (Ингострах).

Код излагања о колизионим нормама као и о арбитражи у књизи се детаљно образлажу питања колизионих норми, могућности спорова, уговарања надлежног права и дужности и права арбитраже или суда да одреде које ће се право применити. Питање избора права представља се само у споровима произашлим из спољнотрговинских и других уговора са иностраним елементом. Уколико су при закључењу спољнотрговинског посла стране предвиделе којим ће се законодавством регулисати односи из међусобног уговора нема примене колизионих норми.

Спорови совјетских спољнотрговинских организација са иностраним партнерима се врло ретко расправљају у судовима већ пред арбитражом. Да би се спор могао водити пред арбитражом потребно је да то буде предвиђено уговором којим је такође одређена арбитража надлежна за решавање евентуалног спора. Арбитражне спорове у Совјетском Савезу решава Спољнотрговинска арбитражна комисија при Свесавезној трговинској комори. Када покреће спор пред арбитражном комисијом заинтересована страна је дужна да поднесе писмену тужбу, у којој мора истаћи: тужиоца и туженог, чињенично стање и доказ као и одређеног арбитра из реда чланова комисије. Решења донета од стране спољнотрговинске комисије су коначна и не подлежу могућности жалбе. На крају књиге аутори истичу да осим спољнотрговинске арбитражне комисије спољнотрговинске спорове везане за поморски транспорт решава поморска арбитражна комисија при Свесавезној трговинској комори.

М. Којић